

GLÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
DEPARTAMENT
BADAŃ DEMOGRAFICZNYCH I RYNKU PRACY

**Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski
w latach 2004 – 2013**

Wprowadzenie

Prezentowane dane dotyczą **szacunkowej liczby mieszkańców Polski przebywających w końcu danego roku czasowo za granicą**. Obrazują wielkość tzw. zasobów imigracyjnych Polaków w innych krajach – według stanu w końcu każdego roku (w okresie 2004-2013), nie jest to zatem liczba wyjazdów w danym roku.

Dane te obejmują osoby, które – zachowując zameldowanie na pobyt stały w Polsce – przebywają poza krajem. Często zdarza się, że osoby te przebywają za granicą przez wiele lat, ale w związku z tym, że nie dokonały wymeldowania z pobytu stałego w Polsce, można przypuszczać, że wyjazd ten nie jest definitywny.

W każdym roku obserwowane są powroty z emigracji czasowych, ale także nowe wyjazdy. Liczba emigrantów w końcu danego roku zależy m.in. od wielkości zasobu emigracyjnego w końcu poprzedniego roku oraz liczby wyjazdów i powrotów w danym roku.

Migracje zagraniczne są zjawiskiem społeczno-ekonomicznym na trwałe wpisanym we współczesną historię Polski. Po zauważalnym spadku liczby Polaków przebywających czasowo za granicą w latach 2008-2010, rok 2013 był kolejnym rokiem zwiększenia się zasobu imigracyjnego Polaków w innych krajach. Z jednej strony może to być symptom potwierdzający tezę o wychodzeniu krajów Unii Europejskiej (które są głównym kierunkiem emigracji z Polski) z kryzysu ekonomicznego, a z drugiej strony skala migracji pokazuje problem wciąż wysokiego bezrobocia w Polsce, szczególnie wśród ludzi młodych. Jak wykazały wyniki NSP 2011 i potwierdzają inne badania statystyczne prowadzone w gospodarstwach domowych, głównym powodem wyjazdów za granicę jest chęć podjęcia tam pracy.

W wyborze kraju emigracji odgrywają znaczną rolę nie tylko warunki życia w kraju przyjmującym i stosunek mieszkańców tego kraju do imigrantów, ale również uwarunkowania historyczne, bliskość kraju oraz w ogromnej mierze ukształtowane sieci migracyjne – informacje o doświadczeniach krewnych, sąsiadów i znajomych.

Wyniki szacunku

Jak wcześniej zaznaczono, szacunki emigracji opracowane przez GUS (p. tabl. 1) przedstawiają liczbę emigrantów z Polski przebywających czasowo za granicą w latach 2004-2013 – według stanu w końcu każdego roku. Wobec pojawiających się niekiedy mylnych interpretacji prezentowanych danych należy podkreślić, że nie są to strumienie emigracji w poszczególnych latach – dane te nie mogą być sumowane. Dane za lata 2007-2013 dotyczą osób przebywających czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy¹, natomiast dane do 2006 r. obejmują osoby przebywające czasowo powyżej 2 miesięcy. Należy podkreślić, że różnice wyników tych badań, wynikające ze zmiany kryterium okresu nieobecności są niewielkie i dane te mogą być porównywane w czasie.

Wyniki szacunków z założenia nie obejmują emigracji sezonowych Polaków, które z uwagi na czas ich trwania – najczęściej do trzech miesięcy – w większości krajów Wspólnoty podlegają uproszczonym procedurom formalno-prawnym lub w ogóle nie są rejestrowane.

Podobnie jak w poprzednich latach, prezentowana tabela zawiera szacunkowe dane dla krajów „starej UE-15” (poza Luksemburgiem) a z krajów, które wstąpiły do UE po 2004 roku – dla Republiki Czeskiej i Cypru. Ponadto z krajów niebędących członkami UE pokazano Norwegię (kraj należący do obszaru EEA), która stała się ważnym kierunkiem polskiej emigracji.

Szacuje się, że w końcu 2013 roku poza granicami Polski przebywało czasowo około 2196 tys. mieszkańców naszego kraju, tj. o 66 tys. (3,1%) więcej niż w 2012 roku (około 2130 tys.). W Europie w 2013 r. przebywało około 1891 tys. osób (w 2012 roku – około 1816 tys.), przy czym zdecydowana większość – około 1789 tys. – emigrantów z Polski przebywała w krajach członkowskich UE. Liczba ta zwiększyła się o 69 tys. w stosunku do 2012 roku. Wśród krajów należących do UE, nadal najwięcej osób przebywało w Wielkiej Brytanii (642 tys.), Niemczech (560 tys.), Irlandii (115 tys.) oraz w Holandii (103 tys.) i we Włoszech (96 tys.).

¹ Kryterium czasowe powyżej 3 miesięcy zostało wprowadzone do badań statystycznych w 2006 roku w związku z nowelizacją *Ustawy z dn. 14 lipca 2006 o wjeździe na terytorium RP, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich UE i członków ich rodzin (Dz.U.06.144.1043 z późn. zm.)*

**Tabl. 1. Szacunek emigracji z Polski na pobyt czasowy w latach 2004-2013a
(liczba osób przebywających za granicą w końcu roku)**

Kraj przebywania	Liczba emigrantów w tys.											
	NSP 2002 ^b	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	NSP 2011 ^c	2011	2012	2013
Ogółem	786	1 000	1 450	1 950	2 270	2 210	2 100	2 000	2 018	2 060	2 130	2 196
Europa	461	770	1 200	1 610	1 925	1 887	1 765	1 685	1 718	1 754	1 816	1 891
Unia Europejska (27 krajów)^d	451	750	1 170	1 550	1 860	1 820	1 690	1 607	1 644	1 670	1 720	1 789
Austria	11	15	25	34	39	40	36	29	24	25	28	31
Belgia	14	13	21	28	31	33	34	45	49	47	48	49
Cypr	4	4	3	3	3	3	2	1
Dania	17	19	20	19	19	21	23	25
Finlandia	0,3	0,4	0,7	3	4	4	3	3	2	2	2	3
Francja	21	30	44	49	55	56	60	60	61	62	63	63
Grecja	10	13	17	20	20	20	16	16	16	15	14	12
Holandia	10	23	43	55	98	108	98	92	106	95	97	103
Hiszpania	14	26	37	44	80	83	84	48	44	40	37	34
Irlandia	2	15	76	120	200	180	140	133	129	120	118	115
Niemcy	294	385	430	450	490	490	465	440	435	470	500	560
Portugalia	0,3	0,5	0,6	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Czechy	8	10	9	7	7	7	8	8
Szwecja	6	11	17	25	27	29	31	33	35	36	38	40
Wielka Brytania	24	150	340	580	690	650	595	580	612	625	637	642
Włochy	39	59	70	85	87	88	88	92	92	94	97	96
Kraje spoza Unii Europejskiej	10	20	30	60	65	67	75	78	74	85	96	102
w tym:												
Norwegia	36	38	45	50	46	56	65	71

a Dane dotyczą liczby osób przebywających za granicą czasowo: dla lat 2002-2006 – powyżej 2 miesięcy, dla lat 2007-2013 – powyżej 3 miesięcy.

b Po rozszacowaniu liczby emigrantów o nieustalonym kraju czasowego pobytu liczba emigrantów przebywających w krajach Europy wynosi 547 tys., w krajach UE – 535 tys.

c Informacje o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski prezentowane w latach 2012-2013 zawierały wyniki wstępne spisu.

d Do 2006 r. 25 krajów.

Wielkość zasobów migracyjnych wynika zarówno z liczby wyjazdów jak i powrotów, które – w mniejszym lub większym stopniu – towarzyszą wyjazdom na pobyt czasowy. W 2013 r. dla kilku krajów z obszaru UE odnotowano wzrost liczby Polaków przebywających tam czasowo, co oznacza, że liczba wyjazdów do tych krajów przewyższyła liczbę powrotów.

Spośród krajów, które od lat są głównymi kierunkami polskiej emigracji znaczący wzrost liczby Polaków zaobserwowano w Niemczech (o 60 tys. tj. o 12%) oraz niewielki w Wielkiej

Brytanii (0,8%). Pełne otwarcie niemieckiego rynku pracy, sąsiedztwo z Polską, niski poziom bezrobocia w Niemczech sprawiają, że Polacy coraz chętniej wyjeżdżają do tego kraju. Wzrost liczby Polaków zaobserwowano również w Holandii.

Jednocześnie nastąpił dalszy wzrost liczby osób przebywających w krajach europejskich nienależących do UE, w tym w Norwegii – w 2013 r. przebywało w tym kraju 71 tys. osób. Państwa skandynawskie oferują wysoki poziom opieki społecznej, w Norwegii jest on wyjątkowo korzystny. Młodzi Polacy znajdują tam miejsca pracy, a także sprzyjające warunki do zakładania i powiększania rodziny.

Spadek liczby emigrantów z Polski odnotowano w Hiszpanii (-8,1%) oraz w Irlandii (-2,5%) i Grecji; w krajach tych notuje się relatywnie wysokie bezrobocie, będące skutkiem kryzysu ekonomicznego.

Szacuje się, że ponad 75% czasowych emigrantów z Polski przebywa za granicą co najmniej 12 miesięcy. Osoby te zaliczane są do emigrantów długookresowych i – razem z osobami, które wyemigrowały na stałe – powinny być uwzględnione w stanach ludności poszczególnych krajów (są rezydentami krajów przyjmujących).

Zdecydowana większość polskich emigrantów przebywa za granicą w związku z pracą, chociaż wraz z upływem czasu zwiększa się też odsetek osób – członków rodzin polskich emigrantów, pozostających na ich utrzymaniu (małżonkowie, dzieci). Polacy, którzy wyjechali do innych krajów w okresie od maja 2004 r. do końca 2013 r. na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy, w zdecydowanej większości wyjechali w celu podjęcia tam pracy.

Należy zaznaczyć, że wyniki szacunku opracowanego przez GUS powinny być traktowane jako przybliżone. Szacunek jest utrudniony ze względu na różne systemy ewidencjonowania przepływów migracyjnych istniejące w poszczególnych krajach, oraz różną dostępność danych o migracjach. Dane krajów przyjmujących, prezentujące liczbę Polaków lub osób urodzonych w Polsce obejmują również te osoby, które wyemigrowały z Polski na stałe i nie są objęte opisywanym szacunkiem. Dodatkowo, poszczególne kraje przy opracowywaniu statystyk dotyczących migracji często uwzględniają różne okresy przebywania jako kryterium zaliczania osoby do imigrantów. Wiele z nich stosuje kryterium 1 roku i nie prowadzi lub nie publikuje statystyk migracji krótkookresowych. Analizę utrudnia również fakt, że część Polaków ma podwójne obywatelstwo, wobec czego osoba, która ma obywatelstwo polskie i kraju przyjmującego nie jest traktowana w kraju aktualnego zamieszkania jako obywatel polski. Ponadto wiele osób, które przebywają za granicą kilka lat, nabywa obywatelstwo kraju przyjmującego. Pewnym utrudnieniem przy szacowaniu danych dla poszczególnych krajów jest też fakt, że wiele osób po opuszczeniu

Polski zmienia kraj przebywania - wyjeżdżają np. z Wielkiej Brytanii do Norwegii lub innego kraju, bardziej atrakcyjnego pod względem łatwości znalezienia pracy, oferowanych wynagrodzeń czy szerszego dostępu do świadczeń społecznych.

Uwzględniając zatem powyższe aspekty, jak również wysoką złożoność zjawiska migracji czasowych i trudności w jego obserwacji należy - przy analizie zmian skali i kierunków emigracji czasowych Polaków - traktować prezentowane wyniki szacunku z pewną ostrożnością.

Źródła danych o emigracji Polaków za granicę

Przy szacowaniu emigracji czasowej dla poszczególnych lat korzystano z różnych źródeł. Podstawą szacunków do 2008 r. były wyniki powszechnego spisu ludności 2002 (w maju 2002 r. przebywało za granicą 786 tys. mieszkańców Polski, z czego ponad 626 tys. przez okres co najmniej 12-tu miesięcy). Dane te były aktualizowane poprzez szacunek przy wykorzystaniu krajowych i zagranicznych źródeł danych statystycznych i administracyjnych, które były prezentowane w informacjach o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski publikowanych w poprzednich latach². Podstawą szacunków dla lat 2011-2013 r. i korekty danych za 2009 i 2010 był ostatni spis ludności przeprowadzony w 2011 r. oraz zagraniczne źródła danych. Uwzględniane są również wyniki badań statystycznych GUS opartych na źródłach administracyjnych (obejmujących osoby, które zgłosiły wyjazd czasowy za granicę w ewidencji gminy) oraz badań prowadzonych w gospodarstwach domowych.

Opracowanie:

Zofia Kostrzewa - naczelnik Wydziału Badań Migracji i Narodowości

– pod kierunkiem Doroty Szaltys – Zastępcy Dyrektora Departamentu

dr Grażyna Marciniak

Wiceprezes GUS

² <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-ludnosci> (archiwum).